

DÁN RÓBERT

(1936–1986)

Néhány hónapja csupán, hogy 1985. decemberében a Magyar Rádióban egy vele készített portréműsorban munkájáról, kutatási területeiről beszélt. Gazdag, sokrétű terveit azonban nem valósíthatta meg, azokat keresztülhúzta a kegyetlen halál. Dán Róbert 1986. március 27-én, életének 50. évében elhunyt.

Élete tragikusan korán ért véget. E nagy ívű tudományos pálya akkor zárult le, amikor a több évtizedes kutató és gyűjtő munka eredményei beértek. Az elmúlt években sorra jelentek meg monográfiái, tudományos közleményei, írásai. Önálló könyvet írt többek között az erdélyi szombatosság szellemi forrásának tekinthető Matthias *Vehe-Gliriusról*, továbbá a magyarországi humanizmus, reformáció és antitrinitarizmus, valamint a héber nyelv kapcsolatáról.

Nagy műveltségű, széles érdeklődésű kutató volt. Gazdag nyelvismerete, kiváló intuitív készsége alkalmassá tették új összefüggések felismerésére, rész kutatások eredményeinek szintetizálására.

Vizsgálódásának középpontjában a XV–XVII. század állt. Pályája kezdetén a reformáció és a humanizmus magyarországi történetével kezdett foglalkozni, mely probléma-kört azután fokozatosan tágította témában és földrajzilag egyaránt. Kutatta a XVI–XVII. századi szombatos szellem és irodalom nyomait Erdélyben, foglalkoztatta az eszmetörténet fejlődése a katolicizmustól a szabadgondolkodásig. Legújabbán pedig *Péchi* Simonnak, *Bethlen* Gábor kancellárjának tevékenységét dolgozta fel, aki székelyszenterzsébeti birtokán szombatos iskolát alapított és meghonosította a szombatos vallást. Tudományos vizsgálatait azonban nem korlátozta Magyarországra vagy Közép-Európára. Az európai eretnek-mozgalmakat, a középkori ideológiákat kutatta Németalföldtől Erdélyig, kereste ezek gyökerét és a különböző eszmék kölcsönhatását. Ennek érdekében fáradhatatlanul járta a hazai a külföldi, bécsi, hamburgi, utrechti stb. levéltárakat, könyvtárakat, s rendszeres szakmai kapcsolatot tartott fenn napjaink jeles középkori eszmetörténet-szeivel.

Kutatásainak másik nagy területe a judaisztika, a magyarországi hebraica-problémák, a héber forráskutatás volt. Munkásságában jelentős helyet kaptak a XVI–XVII. századi magyar nyelv-, könyvtártörténeti- és hungarica-kutatások is.

Sokrétű tudományszervezői tevékenységet is végzett. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtörténeti Bizottságának, a Magyar Könyvszemle Szerkesztőbizottságának, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Művelődési Minisztérium és az MTA több bizottságának. Megindította és szerkesztette a magyar-holland közös kiadásban megjelenő *Bibliotheca Unitariorum* című sorozatot, melyben unitárius források közlésére kerül sor. *Defensio Fransisci Davidis* címmel tavaly jelent meg a sorozat első tagja, a második kötet megjelenés alatt van. Szervezte az MTA I. Osztálya keretében létrehozandó judaisztikai munkaközösséget, melynek szintén ő volt a kiszemelt vezetője. Ugyancsak ő kezdeményezte és szervezte a *Scheiber* Sándor professzor emlékére a Magyar Tudományos Akadémián rendezett előadásorozatot, melynek 1986. március 6-án ő lett volna az első előadója. Ebben azonban betegsége már megakadályozta.

Pályáját az Országos Széchényi Könyvtárban kezdte, majd a 60-as évek közepétől az Eötvös Loránd Tudományegyetem Középkori Egyetemes Történeti tanszékén dolgozott. 1980-ban innen került a Könyvtártudományi Tanszék élére, melynek irányítását olyan pillanatban vette át, amikor a vezető nélkül maradt tanszék jól-rosszul átgondolt elképzelések tépázták meg. Többben a tanszék létének jogosságát is megkérdőjelezték. A tudományos életben és az egyetemen kivívott tekintélyével rövid időn belül konszolidálta a tanszék helyzetét. Felismerte, támogatta és kivitelezéshez segítette a tanszéken folyó tantervi reformot így megerősítette a tanszék rangját az egyetemen belül.

Dán Róbert nemcsak ismert tudós, hanem kiváló tanáregyéniség is volt. Hallgatóit szerette, az arra érdemeseket segítette, útjukat, pályájukat egyengette. Szobájának ajtaja mindig nyitva állt diák és kolléga előtt egyaránt, s az oda betérő mindig meghallgatásra, támogatásra lelt. Színvonalas, színes előadásai élményt nyújtottak hallgatósága számára. Arra törekedett, hogy tanítványait megtanítsa gondolkodni, hogy tudják megkülönböztetni a lényegest a lényegtelenről, hogy mindig az alapvető összefüggések felismerését tekintse fontosnak. Szemléletet akart adni. Hallgatóit a tudás, a tudomány tiszteletére, becsülésére nevelte nemcsak szóval, hanem tetteivel is. Nagyon sokat és gyorsan dolgozott, munkatempója szinte türelmetlenséget tükrözött, mintha érezte volna, hogy kevés idő adatott számára.

Fájdalmasan korai halála ellenére egy egész életművet hagyott hátra, melynek folytatása a tanítványok feladata.

SZABÓ Sándor